

Využití oborové brány KIV - Knihovnictví a informační věda

<http://kiv.jib.cz>

Eva BARTŮŇKOVÁ

Národní knihovna České republiky, Praha

Eva.Bartunkova@nkp.cz

Spoluautoři: Jindřich Pilař / Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut
další spolupráce: řešitelský tým oborové brány

INFORUM 2007: 13. konference o profesionálních informačních zdrojích
Praha, 22. - 24.5. 2007

Oborovou bránu lze přirovnat k virtuální odborné knihovně s neviditelným knihovníkem, jehož asistence není zjevná, protože svou práci pro uživatele vykonal v předstihu. Uživatel může tuto knihovnu navštívit a využít jejích služeb, aniž by odešel od svého počítače.

Terminologická databáze TDKIV definuje oborovou bránu takto:

„Služba v síťovém prostředí určená pro zprostředkování přístupu k vybraným online informačním zdrojům určitého oborového nebo tematického zaměření. Zpřístupňované informační zdroje procházejí procesem intelektuálního nebo automatického výběru a zpracování na základě definovaných formálních a kvalitativních kritérií. Součástí předmětové brány je obvykle klasifikační systém členící informační zdroje podle oborů; kromě toho lze předmětovou bránu prohledávat pomocí klíčových slov.“

Oborová brána KIV je tematicky zaměřená na obor knihovnictví a informační věda. Je součástí vznikající sítě oborových bran, kterou zastřešuje [JIB](#) - Jednotná informační brána.

Oborová brána KIV je určena odborné veřejnosti.

Přehled funkcí oborové brány KIV.

Oborová brána umožňuje uživateli:

- Zpracovat rešerši v různých zdrojích „z jednoho místa“, tedy z jednoho uživatelského rozhraní.
- K vyhledaným záznamům získat plný text článku, knihu nebo alespoň abstrakt a další užitečné informace.

Tyto možnosti má registrovaný i neregistrovaný uživatel. Registrovaný uživatel může zároveň využívat další službu, tzv. Můj prostor, ve kterém

lze ukládat a uchovávat vyhledané záznamy, dotazy a vytvářet si vlastní skupiny zdrojů k prohledávání.

Tyto funkce jsou odvozeny z JIB - Jednotné informační brány a budou společné celé budoucí síti oborových bran, která vznikne pod zastřešením JIB.

Vyhledávání:

Paralelní prohledávání databází umožňuje [Vyhledávač KIV](#), který pracuje v systému MetaLib.

Uživatel může použít tzv. Snadné hledání, které nevyžaduje orientaci ve zdrojích. Ve Vyhledávači KIV / Snadné hledání jsou předem připraveny skupiny zdrojů, které má význam prohledávat společně. Takovou skupinou jsou např. Slovníky, které sdružují 3 databáze – terminologickou databázi TDKIV, česko-anglický slovník KSL a databázi zkratk KZK. Skupina LISA, ISTA, LISTA sdružuje zahraniční oborové databáze.

Pokud je pro uživatele výhodnější, aby si sám sestavil skupinu zdrojů ke společnému prohlížení, vybere si k tomu určenou funkci Profi hledání. Pak může uvedené zdroje prohlížet jednotlivě nebo ve skupinách sestavených ad hoc k určitému úkolu. Registrovaný uživatel si může vlastní skupinu zdrojů uložit k opakovanému používání.

Snadné i Profi hledání nabízí základní a pokročilou variantu.

Základní varianta se uživatele nedotazuje, v jakém poli má být výraz vyhledán. Záznamy v databázi jsou pak prohledávány ve všech indexovaných polích.

Pokročilá varianta umožňuje výběr mezi prohledáváním všech polí a prohledáváním konkrétních polí: předmět, název, autor, ISSN, ISBN, rok vydání. Dotaz lze kombinovat pomocí operátorů AND, OR, NOT)

Ještě jednodušší cestou než vyhledávání pomocí základní varianty Snadného hledání, je použít funkci [Prohlížení KKL](#). Je určena k prohlížení záznamů online elektronických zdrojů (tedy WWW zdrojů), které jsou vyhledávány pro bránu a zpřístupňovány v jedné z databází, KKL, o které bude zmínka později. Tímto způsobem tedy uživatel neprohlíží všechny zdroje.

Funkce je založena na kategorizaci záznamů s použitím Konspektu.

Uživatel začíná tím, že si vybere mezi kategoriemi Konspektu a klepnutím spustí předdefinovaný dotaz. Pak už může pokračovat v rešerši.

Prohlížení KKL je zamýšleno jako volba pro první orientaci. Přímé vyhledávání je pro složitější rešerši rozhodně vhodnější.

Zdroje, ve kterých uživatel vyhledává

V bráně KIV má uživatel k dispozici zdroje z oboru knihovnictví a informační věda. Zdroje z příbuzných oborů jsou zařazovány pouze při průniku s KIV.

Pokud nalezený zdroj odpovídá záběru, prochází ještě dalším výběrem, při kterém je posuzován z hlediska přesně stanovených kvalitativních [kritérií](#). Striktní vymezení záběru bylo nezbytné, protože KIV je obor bez jasného ohraničení a s mnoha průniky i do zdánlivě značně vzdálených oborů. Pro účely oborové brány muselo být definováno jádro oboru s použitím několika kategorií Konspektu.

I tak lze prostřednictvím Vyhledávače KIV najít záznamy od oboru KIV poměrně vzdálené. Takový „úspěch“ je však náhodný, ojedinělý a nespolehlivý, protože není způsoben záměrným výběrem takových zdrojů. Přesahy způsobují především vybrané databáze.

Zde je třeba vysvětlit, že **pro Vyhledávač KIV jsou vybírány dva druhy elektronických zdrojů:**

- Databáze
- Zdroje, které nejsou určeny k prohledávání

V případě databází jsou veškerá kritéria výběru zdrojů uplatněna jen na bázi samotnou, a to, ku prospěchu uživatele, pragmaticky. Zařazeny jsou i takové obecné databáze nebo katalogy knihoven, jejichž podstatné části odpovídají záběru brány KIV. To je příklad třeba NKC - katalogu Národní knihovny ČR nebo článkové bibliografie ANL.

Všechny databáze pak vnášejí do oborové brány svůj vlastní obsahový záběr. To se v menší míře týká i databází oborových, jako je databáze KKL, která ve své funkci katalogu Knihovny knihovnické literatury obsahuje i záznamy dokumentů z obecné příručky apod.

Kromě toho databáze obsahují i záznamy klasických dokumentů, které tak brána rovněž zpřístupňuje.

Kromě volně přístupných databází jsou zařazovány i licencované, které jsou dostupné jen těm institucím a jejich registrovaným čtenářům, které vlastní licenci.

Pro neprohledávané zdroje se pracovníě používá označení primární zdroje, který však zcela přesně platí jen pro část z nich. Jedná se o zdroje, které bez dalšího prohledávání přinášejí požadovanou informaci. Jsou vybírány z elektronických dokumentů, které existují na WWW, např. dokumenty na WWW stránkách, články v elektronických časopisech,

příspěvky z konferencí. Pro tyto zdroje se kritéria výběru uplatňují poměrně striktně. Zdroje jsou přístupné prostřednictvím [bibliografických záznamů](#), z nichž vede link přímo k plnému textu na WWW. Linky jsou v poměrně krátkých intervalech kontrolovány a opravovány.

Hostitelkou těchto bibliografických záznamů je, jak už bylo řečeno, oborová [databáze KKL](#).

KKL je zároveň katalogem Knihovny knihovnické literatury, kterou spravuje Knihovnický institut Národní knihovny ČR. Její význam je dán bohatstvím fondu knihovny i dokumentováním českého odborného tisku. Pro umístění záznamů elektronických online zdrojů je velmi vhodná.

V této skupině však existují i zdroje, o kterých se nedá zcela říct, že je nemá smysl dále prohledávat. Jsou to WWW stránky a jejich části, online časopisy, portály apod. Systém používaný ve Vyhledávači KIV (MetaLib) je však nemůže prohledávat jako databáze.

Novinkou posledních týdnů je vytvoření **skupiny Knihovnické portály** přímo ve Vyhledávači KIV. V ní uživatel najde některé portály či významnější WWW stránky, které lze obsahově řadit na úroveň portálů. V současné době obsahuje WWW stránky SKIP, Informace pro knihovny (knihovnam.nkp.cz) a slovenský InfoLib. Zařazen je také obecnější [Librarians' Internet Index](#), který obsahuje významné množství odkazů pro knihovnictví a informační vědu. Tyto zdroje jsou prohledávány pomocí Google, tedy jako řetězec zadaný v profesionálním vyhledávání s omezením na příslušnou doménu. Výsledky je třeba si zobrazit v originálním rozhraní. Zatím se jedná o experiment. Při kladném přijetí se bude kategorie rozvíjet.

Můj prostor

Vyhledané záznamy lze snadno ukládat a dále zpracovávat v tzv. Mém prostoru. Obdobně si zde uživatel může uchovávat i formulaci dotazu k dalšímu použití nebo sestavenou skupinu zdrojů k paralelnímu prohledávání.

K tomu, aby mohl uživatel využít Můj prostor v plném rozsahu, je potřeba, aby se bezplatně zaregistroval a při dalších návštěvách se hlásil svým uživatelským jménem a heslem.

Získání plného textu

Po zpracování rešerše obvykle následuje druhá fáze vyhledávání, v níž uživatel zjišťuje dostupnost knihy v nejbližší knihovně, možnosti dodání plného textu článku apod.

Brána umožňuje, aby tuto práci za uživatele převzaly tzv. přidané služby, které fungují v systému [SFX](#).

Tato druhá fáze hledání už není omezena na zdroje z jádra oboru, jako tomu je u Vyhledávače KIV. Výběr zdrojů pro přidané služby je rozšířen např. na souborný katalog a katalogy velkých knihoven, nabídku internetového obchodu apod.

Přidané služby se týkají především klasických dokumentů, jejichž záznamy byly vyhledány v databázích a plný text není volně dostupný. Jsou nabízeny k vyhledanému záznamu, to znamená, že je nelze využít v případě neúspěšného vyhledávání.

Jsou také určeny individuálnímu uživateli, nikoli knihovnám. Jejich nabídka tedy nemůže zahrnovat např. objednání meziknihovní výpůjční služby.

Další literatura:

KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003. Dostupné na: <http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>

Informační materiály JIB na URL: <http://info.jib.cz/> a <http://info.jib.cz/o-projektu>

Informační a pracovní materiály KIV na URL: <http://kiv.jib.cz/>, <http://kiv.jib.cz/o-projektu> a http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=04_materialy_Brany.htm&PHPSESSID=9fe8f4ca633cecabdfc344d4da1299b9

Bartůňková, Eva. Oborová brána KIV - Knihovnictví a informační věda. Ikaros [online]. 2007, roč. 11, č. 3 [cit. 2007-03-21]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3980>>. URN-NBN:cz-ik3980. ISSN 1212-5075.